

इयत्ता नववीच्या मराठी विषयांचे संगणकाद्वारे केलेल्या अध्यापनाचा विद्यार्थ्यांच्या संपादनावर होणारा परिणामांचा एक अभ्यास

जगदिश बा. राठोड, Ph. D.

प्राचार्य, शिक्षणशास्त्र महाविद्यालय, धारगांव, ता. श्रीगोंदा, अ. नगर.

Abstract

पूर्वीपासून अध्यापन पध्दतीत बदल होत गेले. सुरुवात अगदी व्याख्यान पध्दतीपासून तर आजपर्यंत फक्त शिक्षणशास्त्रात नव्हे तर अभियांत्रिकी वैद्यकशास्त्र, वाणिज्य, कला यामध्ये ही अध्यापनात संगणकाचा वापर होऊ लागते परंतु काही विषय हे व्याख्यान पध्दतीने समजतात परंतु काही विषयांचे अध्यापन करीत असताना शैक्षणिक साहित्याची अतिशय आवश्यकता भासते. विद्यार्थ्यांला संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन केले तर एका विशिष्ट घटकाचे तो सामान्यीकरण अगदी सहज करू शकेल आणि इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांना जर तो घटक समजला नाही तर ते स्वयं अध्ययन करू शकतील. आज जवळजवळ मराठी या विषयाचे अध्यापन करत असताना शिक्षकाला अनेक अडचणी येतात. विद्यार्थ्यांच्या घरी संगणक असेल तर इंटरनेटच्या सहाय्याने विद्यार्थी केव्हाही व कधीही त्या विषयाचे सखोल अध्ययन करू शकतो.

Scholarly Research Journal's is licensed Based on a work at www.srjis.com

प्रस्तावना

भारत हा कृषी प्रधान देश आहे. भारतात साक्षरतेचे प्रमाण सुमारे 50 टक्के इतके आहे. भारताने आज वेगवेगळ्या प्रकारचे शोध लावलेले आहे आणि त्याला विज्ञानाची जोड आहे. ज्या प्रमाणे त्यास गरज भासू लागली त्याचप्रमाणे त्याची विचारसरणी बदलूनच गेली. त्यामध्ये संगणकाचे प्रस्थान विसरून आजिबात चालणार नाही. अमेरिके पाठोपाठ भारताने शैक्षणिक क्षेत्रात सर्वाधिक क्षेत्र हे भारताचे व्यापलेले आहे.

पूर्वीपासून अध्यापन पध्दतीत बदल होत गेले. सुरुवात अगदी व्याख्यान पध्दतीपासून तर आजपर्यंत फक्त शिक्षणशास्त्रात नव्हे तर अभियांत्रिकी वैद्यकशास्त्र,

वाणिज्य, कला यामध्ये ही अध्यापनात संगणकाचा वापर होऊ लागते परंतु काही विषय हे व्याख्यान पध्दतीने समजतात परंतू काही विषयाचे अध्यापन करीत असताना शैक्षणिक साहित्याची अतिशय आवश्यकता भासते. त्याच अनुसंगाने ग्रामीण भागात मराठी विषयाचे व्याख्यान पध्दतीनेच अध्यापन होत आहे. त्याचा परिणाम विद्यार्थ्यांना ठराविक कालावधीसाठी बनलेला अभ्यासक्रम तेच ज्ञान त्याला मिळते. विशेष म्हणजे मराठी विषयात नेहमी बदल घडून येतात त्यामुळे विद्यार्थ्यांना कल्पना विस्तार अध्ययनात रुची वाढत नाही. त्या विषयाकडे कंटाळवाणा विषय या हेतूने बघतात.

जर विद्यार्थ्यांना संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन केले तर एका विशिष्ट घटकाचे तो सामान्यीकरण अगदी सहज करू शकेल आणि इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांना जर तो घटक समजला नाही तर ते स्वयं अध्ययन करू शकतील. त्यामध्ये एन्काटी व विश्वकेरा या सारख्या मराठी सॉफ्टवेअरचा आधार घेऊन ते घरच्या घरी जर संगणक उपलब्ध असेल तर त्याच्या अभिरुचीप्रमाणे त्या विषयाचे सखोल अध्ययन करू शकतो आणि जे विद्यार्थी अगदी कुशाग्र बुद्धीमत्तेचे असतात. त्याची ज्ञानात्मक भुक भागवली जाईल.

विद्यार्थ्यांमध्ये मनोरंजन, प्रबलन, चर्चा यामुळे विद्यार्थ्यांची वैचारिक पातळी शिक्षकांना समजेल ज्या विद्यार्थ्यांना तंत्रज्ञानाबद्दल आकर्षण असेल तर आपले भविष्यकालीन नियोजन तयार करून इयत्ता दहावीनंतर आपली दिशा ठरवतील व त्यांना अद्ययावत ज्ञानाची माहिती होईल.

संशोधनाची गरज : - आज जवळजवळ मराठी या विषयाचे अध्यापन करत असताना शिक्षकाला अनेक अडचणी येतात. शक्यतो विद्यार्थी या तासिकेला एकाग्र होतच नाही जुनाट अध्यापन पध्दतीमुळे शिक्षकाला अध्यापनात अभिरुची वाटत नाही.

1. संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन केल्याने विद्यार्थ्यांना अध्यापनात नाविण्यता आणता येते.

2. इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांना एका विशिष्ट घटकांचे संगणकाच्या सहाय्याने केल्याने तो विद्यार्थी त्या घटकाचे दैनंदिन जीवनात सामान्यीकरण अगदी सहज करू शकतो.

3. विद्यार्थ्यांना शिक्षकांना संगणकामुळे संगणकाबद्दल भिती दुर होऊन त्याच्यात चांगले हितसंबंध निर्माण होतील.

संशोधनाचे महत्व : - 1. इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांमध्ये संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन केल्याने त्या घटकाचे स्मरण चिरंतन व दिर्घकाळ राहते.

2. विद्यार्थ्यांच्या घरी संगणक असेल तर इंटरनेटच्या सहाय्याने विद्यार्थी केव्हाही व कधीही त्या विषयाचे सखोल अध्ययन करू शकतो.

कार्यात्मक व्याख्या :

इयत्ता नववी- इयत्ता आठवीनंतरचा व इयत्ता दहावी पूर्वी असणारी इयत्ता होय.

संगणक - विद्युत वेगाने माहिती प्रसारीत करणे, साठवणे व प्रक्रिया करणारे विद्युत उपकरण.

विद्यार्थी - ज्ञान संपादन करणारा ढवळपूरी शाळेतील इयत्ता नववीमधील विद्यार्थी

अध्यापन - शिक्षकांनी प्रत्यक्ष कृतीद्वारे दिलेले विद्यार्थ्यांना ज्ञान म्हणजे अध्यापन

संपादन - संबंधित विषयातील अध्यापनानंतर त्यावर आधारित कसोटीमुळे विद्यार्थ्याला मिळालेले प्राप्तांक म्हणजे विद्यार्थ्यांचे संपादन होय.

संशोधनाची उद्दिष्टे : - संशोधन कार्य उद्दिष्टानुसार चालत असते. संशोधन समस्या एक वा अनेक समस्या एकत्रित होऊन बनलेली असते. जी अडचण संशोधकाला वारंवार भेडसावत असते, जी गरज संशोधकाला सतत अनुभवास येत असते. अशा प्रमुख समस्येतून पृथःकरणातून एक ना अनेक छोटे प्रश्न निर्माण होतात. या विविध प्रश्नांना विधानात रुपांतरित केल्याने संबंधित संशोधनाची उद्दिष्टे तयार होतात.

1. अध्यापनासाठी घटकाची निवड करणे.

2. संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापनासाठी माहिती संकलन व संगणक सहाय्याने अध्यापनाचे नियोजन करणे.

3. निवडलेल्या विद्यार्थ्यांचे नियंत्रित व पारंपारिक गटात विभागणी करणे.

4. पारंपारिक गटाला पारंपारिक पध्दतीने अध्यापन करणे.

5. नियंत्रित गटाला संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन करणे.

6. कथन पध्दती व संगणकाच्या केलेल्या अध्यापनाची परिणामकारकता अभ्यासणे.

परिकल्पना - ज्या परिकल्पनेमध्ये अनुवादात्मक निर्णयात्मक निश्चित असे विधान असते. ज्यामध्ये दोन किंवा अधिक चलांमधील संबंध स्पष्टपणे सांगितलेला असतो त्यास संशोधन परिकल्पना असे म्हणतात.

संशोधन परिकल्पना - मराठी विषयाचे इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांना संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन केल्याने त्यांच्या शैक्षणिक संपादणुकीत बदल होतो.

शून्य परिकल्पना - मराठी या विषयासाठी इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांना संगणकाच्या सहाय्याने व पारंपारिक पध्दतीने केलेल्या अध्यापनामुळे मराठी विषयाच्या शैक्षणिक संपादणुकीत फरक पडत नाही.

संशोधनाची गृहितके : - अनेक संशोधकांनी विविध संशोधनाच्या आधारे काही निष्कर्ष काढले आहेत. ही सत्य विधाने सर्वसामान्य असतात. संशोधकाचे संशोधन यापैकी काही निष्कर्षांवर आधारलेले असते. संशोधक ही विधाने त्या संशोधनात तपासून पाहण्याची प्रक्रिया करणार नसतो. अशा विधानास गृहितके असे म्हणतात. सदर संशोधनाची गृहितके पुढीलप्रमाणे

1. अध्यापनात शैक्षणिक साधनांचा वापर केल्यास विद्यार्थ्यांच्या संपादणुकीत वाढ होते.
2. संगणकामुळे विद्यार्थ्यांचे अवधान केंद्रीकरण करण्यास सहाय्यभूत होते.
3. संगणकाद्वारे केलेले अध्यापन प्रभावी होते.

व्याप्ती व मर्यादा :

व्याप्ती : - 1. अहमदनगर जिल्ह्यातील माध्यमिक शाळांशी संबंधित आहे.

2. सदर संशोधन इयत्ता नववीच्या मराठी विषयाशी जरी संबंधित असले तरी हिंदी, इंग्रजी, इतिहास, भूगोल, अर्थशास्त्र, समाजशास्त्र, विज्ञान या विषयांना ही लागू पडेल.

3. संगणकाच्या साह्याने अध्यापन केल्याने जसा परिणाम होतो तसा प्रत्येक विषयात संगणकाचा परिणाम जाणवतो.

मर्यादा : - 1. सदर संशोधन ढवळपुरी गावातील श्री दुर्गादेवी विद्यालय पुरते मर्यादीत असेल.

2. सदर संशोधन हे मराठी विषयातील निवडलेल्या घटकापुरते मर्यादित असेल.

3. सदर संशोधन हे इयत्ता नववी पुरते मर्यादित असेल.

4. सदर संशोधन हे शैक्षणिक वर्ष 2015-16 या शैक्षणिक कालावधीपुरते मर्यादित असेल.

निष्कर्ष : - विद्यार्थ्याला संगणकाच्या सहाय्याने अध्यापन केले तर एका विशिष्ट घटकाचे तो सामान्यीकरण अगदी सहज करू शकेल आणि इयत्ता नववीच्या विद्यार्थ्यांना जर तो घटक समजला नाही तर ते स्वयं अध्ययन करू शकतील. त्यामध्ये एन्काटी व विश्वकेरा या सारख्या मराठी सॉफ्टवेअरचा आधार घेऊन ते घरच्या घरी जर संगणक उपलब्ध असेल तर त्याच्या अभिरुचीप्रमाणे त्या विषयाचे सखोल अध्ययन करू शकतो आणि जे विद्यार्थी अगदी कुशाग्र बुद्धीमत्तेचे असतात. त्याची ज्ञानात्मक भुक भागवली जाईल.

Websites

www.unipune.ac.in

www.wikipedia.org

www.unipune.jaykarlab.com

<http://pubs.usgs.gov/publications>